

Korálkönyvekről

Nem tudom megindultság nélkül olvasni a kiváló nagyszebeni szász orgonaművész-kántor, zeneakadémiai tanár, Ursula Philippi orgonológiai doktori értekezésének lapunk jelen számában közölt kísérettörténeti áttekintését. Kétszólamú korálkönyvtől — kétszólamú korálkönyvig. A rögtönzött számozott basszustól — a botcsinálta orgonások, talán göcsörtös ujjak számára, bár így is ízléssel írt pótlékgig. Történhet-e akkora csoda, hogy ne ezek legyenek az erdélyi szászok sokszáz éves történetének, nyelvének, vallási, egyházzenei kultúrájának végörái, vagy talán három-négy nagyobb városban a végnapjai? Nem, már nem történik meg ez a csoda. Ahhoz több tízezer száznak kellene visszatelepülnie előbb lassan-lassan, majd egyszerre, pánikszerűen elhagyott falvaiba, kisvárosaiba, azóta, ha még állnak, leromlott, föltüzelt padlójú, beszakadt tetejű, bútorukvesztett, mások lakta házaiba, megélhetés, munkalehetőség nélkül. Elhozva a már német földön született nemzedéket is. A templomokat még újra meg lehetne nyitni, talán eltűnne a dohszag, a kivert ablakokat be lehetne üvegezni, a madárpiszkot lemosni a padokról. Ahol még áll, ahol még nem mentették biztonságos helyre az orgonát, talán az is megszólalhatna. A legtöbb nem fog megszólalni soha. Erdély végtelenül szegényebb lett a szászok nélkül, s ki tudja, az elmentek mind boldogok lettek-e az új óhazában.

A nagy exodus után nem sokkal a Küküllő-vidéken autózva szembesültem a nagy romlással. Szivárogtak valamiféle hírek, de az elhihetetlen tényt akkor láttam a saját szememmel, amikor az útikönyv szerint meg-megállva szép polgárházakat s híres szász templomokat akartunk fölkeresni. Emlékszem, az egyik faluban hosszan csengettünk, paplaknak vagy a gondnok házának tűnt az épület, s mintha még laktak volna benne. Tanácstalanul álldogáltunk. Egy asszony járt arra, és az ország félig-meddig értett nyelvén, de félreérthetetlen mozdulattal magyarázta, hogy mind elmentek..., csak ezek maradtak itt. Egy idő után tényleg csikordult is a zár. Egy ütődöttnek tűnő fiatalabb férfi nyitotta a kaput, aztán előkerült egy idős nő is, talán az anyja. Egy szót sem szóltak, beengedtek a templomba. Nem a leghíresebb erődtemplomok közül való; szerény, de takaros, még nem leromlott épület volt. De látszott, a galambok már ki-be járnak. Az oltáron fekete volt a terítő. Talán utoljára gyászistentiszteletet tartottak? Vagy akik elmentek, így jelezték, hogy tudják, mi marad utánuk?

Fölmentem a karzatra. Villany már nem volt, így aztán nem próbálhattam ki az orgonát. A billentyűzetre rá sem húzták a fedelet, és a kottatartón ott állt kinyitva a korálkönyv. Így visszagondolva: lehet, hogy néhanap még kijárt Segesvárról a lelkész, talán egy kántor is vele. De akkor jelképesnek éreztem: úgy ment el a helyi orgonás, hogy vissza se nézett. Föl se ment, hogy utoljára lezárja a hangszerét, becsukja a korálkönyvét. Néhány évvel később ismét arra felé jártam, de már nem mertem kiszállni a kocsiból.

Valaki tudja ezt, sőt ennél sokkal többet, és mégis végigolvassa, -jegyzeteli, földolgozza a visszahozhatatlan és jövőtlen múlt emlékeit, hogy ne nyomtalan menjen el egy egész nép — micsoda lelkerő, micsoda lélek!